

Andlig vård inom sjukvården

Då och då ställs vi inför det ovälkomna i livet.
En olycka, en svår diagnos.
Det kan vara en närstående person
som drabbas – eller vi själva.

Andlig vård betecknar arbetet som trossamfunden utför på sjukhus och andra vårdinrättningar och innefattar själavård, riter och stödsamtal. Det är ett komplement till det stöd som olika personalgrupper inom vården ansvarar för.

”Vården ska utgå från individens hela situation, så att fysiska såväl som psykologiska, sociala, kulturella och existentiella behov och förväntningar beaktas.”*

Rätten till hälsa är en grundläggande rättighet som inte bara innefattar vårt fysiska välmående utan också andra aspekter – som citatet ovan illustrerar. Att du som patient kan få stöd från den andliga vården är grundat i en helhetssyn på människan som idag finns inom hälso- och sjukvården i Sverige.

Att bli sjuk eller drabbas av en olycka är ofta en omvälvande händelse som ibland kan leda till en livskris. Det är också svårt att se en närstående drabbas. Medarbetarna inom den andliga vården erbjuder olika former av stöd i dessa situationer. **Det kan vara:**

- Enskilda samtal och själavård
- Krisstöd vid akuta händelser
- Avskedstunder i samband med dödsfall eller tvagning
- Olika former av riter
- Andakter, bön eller meditation
- Samtal och reflektionsgrupper med personal
- Utbildningsinsatser för vårdpersonal eller personer i vårdutbildningar

* Citatet är hämtat från Värdegrund för hälso- och sjukvården i Stockholms läns landsting (2002)

Idag har representanter för flera olika trossamfund och religioner tjänster inom den andliga vården i sjukvården. Detta är en följd av att Sveriges religiösa befolkningskarta är i förändring. Då behöver också vården visa likvärdig respekt för en mångfald av religiösa uppfattningar och andliga behov. Utgångspunkten är att patienter, närstående och vårdpersonal skall ha en möjlighet att få kontakt med företrädare för den andliga vården – om och när man så önskar.

Medarbetare inom den andliga vården i sjukvården är underställda sjukhusens sekretessregler och omfattas därutöver av det egna trossamfundets regler om tystnadsplikt.

” Behovet av de olika trosinriktningarnas närvaro inom den andliga vården inom sjukvården efterfrågas i allt större utsträckning. Områden där betydelsefulla insatser görs är psykosocialt stöd, avlastningssamtal, beredskap kvällar och helger, sorgegrupper. ”

Citat från regeringens budgetproposition (2013)

Vid sidan om den organiserade andliga vården i sjukvården – som idag sker inom ramen för Sjukhuskyrkan och genom ett antal muslimska och buddhistiska tjänster – pågår också en omfattande ideell verksamhet när trossamfund och deras församlingar besöker medlemmar som befinner sig på sjukhus och andra vårdinrättningar. Det sistnämnda benämns ibland medlemsvård och sker inom ramen för församlingarnas ordinarie arbete och bekostas helt av egna medel.

Historia

Den andliga vården på sjukhusen har en lång historia. De tidiga sjukhusen i Europa grundades av klostren. I Sverige hade de lokala församlingsprästerna under lång tid ansvaret för självården vid lasaretten. Under åren 1862 – 1962 anställdes präster från Svenska kyrkan av sjukhusen för att ansvara för den andliga vården på sjukhusen. Denna ordning tog slut 1962 efter att Sveriges riksdag beslutat att ansvaret för anställning av sjukhuspräster skulle ligga hos kyrkan. Beslutet innebar också att det gavs en öppning för andra trossamfund än Svenska kyrkan att arbeta med andlig vård på sjukhusen.

Till en början var det främst de frikyrkliga trossamfunden som inrättade tjänster för den andliga vården i sjukvården. Något senare inrättade Katolska kyrkan särskilda tjänster inom fältet. Från riksdag och regeringen har funnits en tydlig strävan att utvidga den andliga vården i sjukvården till att bättre spegla mångfalden av religioner i det svenska samhället.

Sedan början av 2000-talet har tjänster inrättats för ortodoxa sjukhuspräster, muslimska sjukhuskoordinatörer och sjukhusimamer samt buddhistiska koordinatörer.

Detta får till följd att präster, pastorer och andra religiösa företrädare idag verkar innanför sjukhuset vägar och samverkar med sjukhuspersonalen – men avlönas och anställs av samfunden själva.

Myndigheten för stöd till trossamfund har regeringens uppdrag att stödja utvecklingen av den andliga vården i sjukvården i vilket det ingår att:

- Förmedla bidrag till anställningar av medarbetare inom den andliga vården.
- Bistå i kontakterna mellan trossamfund och sjukhus/landsting.
- Förmedla stöd i arbetet med att etablera och utveckla tjänster.
- Förmedla bidrag för utbildning av medarbetare inom den andliga vården.

Endast statsbidragsberättigade trossamfund kan ta emot de bidrag och stöd som nämns ovan. Bidragen täcker del av kostnaderna för tjänsterna. Arbetsgivare för tjänsterna inom den andliga vården i sjukvården är vanligtvis lokala församlingar och i några fall ett nationellt trossamfund. Svenska kyrkan bekostar själv sina tjänster inom den andliga vården i sjukvården.

Trossamfunden är verksamma vid flera offentliga institutioner och erbjuder exempelvis andakter, riter, samtal och själavård. Ett viktigt exempel är kriminalvården men det finns också verksamhet inom Försvarsmakten, inom Polisen och på högskolor och universitet. Myndigheten för stöd till trossamfund har dock endast uppdrag att förmedla bidrag och stöd till den andliga vården i sjukvården.

” I arbetet på sjukhus möter jag ständigt livets gränssituationer, de situationer som är förbundna med olösliga problem och situationer. De som ställer livets mening på sin spets. Kampen, döden, skulden och lidandet är sådana gränssituationer.”

Steve Sjöquist
är sjukhusdiakon i Stockholm

” Det som är vårt uppdrag är att hålla i den andliga dimensionen – det som läkare inte gör. Vi har en annan tablett: att sätta sig ned och prata. Det kan handla om existentiella frågor. Kanske något man ångrar. Ofta söker de tryggheten, i både kropp och själ.”

Smajo Sahat är sjukhusimam i Skövde

” Man kan inte generalisera alla buddhisters behov och önskemål när det gäller olika situationer kring sjukdom och död. Till traditionen hör att varje enskild buddhist själv tar ställning till frågorna, i förhållande till sin specifika livssituation. ”

Trudy Fredriksson är samordnare av den buddhistiska andliga vården i Sverige.

” Sjukhuset är en plats där livet många gånger tar oanade vägar. Dagligen blir vi påmind om livets skörhet och oförutsägbarhet. Vi kan inte ta bort det svåra eller ge någon förklaring. Det vi kan göra är att finnas till hands för dem som drabbas genom att våga vara nära i det som sker. Gå med, lyssna utan att fly det svåra och bekräfta. ”

Anita Strand
är sjukhuspastor i Helsingborg

KONTAKTVÄGAR TILL DEN ANDLIGA VÅRDEN I SJUKVÅRDEN:

■ Sjukhuskyrkan

Sjukhuskyrkan är benämningen på de kristna kyrkornas gemensamma arbete inom den andliga vården i sjukvården med upp mot trehundra medarbetare på cirka åttio av landets sjukhus. Majoriteten av medarbetarna kommer från Svenska kyrkan men de frikyrkliga samfundet är också ofta representerade. I flera av de större städerna finns även företrädare för katolska kyrkan och de ortodoxa och österländska kyrkorna. **Läs mer på www.sjukhuskyrkan.se**

■ Buddhistisk andlig vård i sjukvården

Sveriges buddhistiska samarbetsråd (SBS) utgör kontaktlänken till sjukhusen och ansvarar för samordningen av den andliga vården. SBS har knutit ett hundratal ideella kontaktpersoner (munkar, nunnor och resurspersoner) till sig, som kan kallas in till sjukhusen vid behov.

Läs mer www.buddhism-sbs.se

■ Muslimska andlig vård i sjukvården

De muslimska trossamfundet inom Islamiska samarbetsrådet ansvarar idag tillsammans för ett femtontal tjänster inom den andliga vården. Några av dessa är stationerade som fasta medarbetare på sjukhusen (sjukhusimamer) andra är anställda som koordinatörer. Koordinatörerna ansvarar för samordning av den andliga vården inom olika områden och har resurspersoner som kan kallas in vid behov. **Läs mer på www.muslimskandligvard.se**

■ Övriga samfund och religioner i sjukvården

För de trossamfund som inte har tjänster inom den organiserade andlig vård i sjukvården, sker det mesta av den andliga vården i samband med sjukdom och dödsfall genom kontakter inom den egna församlingen/trossamfundet, så kallad medlemsvård. Sjukhuskyrkan har också en lång tradition av att förmedla kontakt med företrädare till andra trossamfund och religioner vid behov.

Det finns en handläggare på Myndigheten för stöd till trossamfund med ansvar för frågor som rör den andliga vården inom sjukvården.

För kontakt och frågor mejla till andligvard@myndighetensst.se

KONTAKT

Myndigheten för stöd till trossamfund

Box 14038, 167 14 Bromma. Besöksadress: Gustavslundsvägen 18, Bromma

E-post: info@myndighetensst.se • Hemsida: www.myndighetensst.se

Telefonväxel: 08-453 68 70 • Organisationsnummer: 202100-5141